

tat / és doble e triplicitat», *Rims* I, 56

Senari, V. *sis* *Senaritat*, *senarment*, *senàs*, *senasos*, V. *senar* *Senascal*, V. *senescal* (SENYOR) *Senastre*, V. *savastre* *Senat*, V. *senyor* i *assenyat* (SENY) *Senatconsult*, *senatori*, *senatorial*, V. *senyor* *Senatxo*, V. *senalla* *Sencelles*: l'etimologia CENTUM CELLAS és absurda pel sentit, a desgrat de les grafies notariales tant aquest nom com el del CpTarr, i els mossàrabs *Chinchilla*, *Santaella* etc., provenen de SENTICELLAS, dim de SENTIX 'arç, esbarzer' (el nom mallorquí deu ser herència mossàrab directa si bé catalanitzat)

SENCER, del ll. SINCĒRUS 'natural, sense mescla', 'intacte, sencer, enter', 'pur, límpid, sà', 'franc, sincer'. □ 1ª doc: 1271.

«--- Pessa de bagadells --- una mealla; it. un enap d'argent, sia gran o poc, blanc o daurat, pus sia *sencer* 4 drs ---; it tota copa ---», Tarifa de Bna. de 1271 (*EntreDL* I, 159, § 76) Però també en sentit moral, des dels orígens: «Cascun hom pot Déus tot haver, / ab que l'am de tot son poder / car Déus no s frany, ans és *sencer*; / Déus està tot en veritat / ---», Llull (*Cent Noms de Déu* XIX, O Tot!, v 27, Ross, p. 221) «Si l'aurà venut per bo e per bé fort e per *sencer*, e l drap serà tynnat de la peça ---, lo draper és --- obligat al comprador per les sarcidures ---», *CostTort* (OI, p. 411). I Cerverí li conserva intacte el matis del llatí clàssic 'sincer, puer': «No -s cuig mon fin cor *sancer* vir / de, leys honran, gen amar e servir» (72 7). També en Llull té tant o més sovint el sentit moral llatí que el nostre material «bona volentat e *sencera*», *Ll de Sta Maria*, 144; anàlogament *Ll de Demostr*, 571; *Arbre de Sci* II, 377).

Els dos matisos bàsics van alternant en 11 textos de tota l'Ed Mj., quasi per igual: l'excavador, a la recerca de relíquies: «trobà lo cap de Sent Julià --- tot entir e *sencer*»; «la porta cloza e sagelada --- ara s'obrirà la porta e l sagel romandrà tot *sencer*» (trad. «salvo sigillo», 97.21), *VidesR*, 55v2, 38v1. L'InvLC recull «carns bones e sanes e çençeres» i més de 15 testimonis de docs. ross. del S XIV, i literaris del xv (de vegades amb variants gràfiques *sancer*, *censer*, *sanser*) «Romàs, de la to<r>re, tota la hobra de pedra e morter, e lo çafareç *sancer*» en el procés de Camarasa de 1295 (CaCandi, *MiscHiCat* II, 190). En receptes criïnàries, «canyella *sencera* e clavells *sencers*», «girofle *sencer*», *Libre de Coc de Mtre Robert* (§§ 123-4, Leimgr., 78 5, 78.4f.).

En llatí vulgar ja hi ha testimonis que el significat tendia cap al de senceres material, com en català és el que revelen glosses antigues greco-llatines: «sincere ἀβλαβές, integrum», *CGL* II, 184 30; «*sincera*, integrum iv, 391.39; v, 414.55; «*sinceritas*: integritas» v, 418 18.

En català és adjectiu de dues terminacions, *sencer*, *-cera*, com en llatí. Car és singular l'ús segons el tipus d'una terminació, amb fem. *sencer*, que observem en les *VidesR*: «no nosen paraules, màgerment an

aquels qui an *cencer* conciença» 191v2, n 10 (trad. «non maculata conscientia», 579 13); i en l'adverbi. «alcunes se muderen bé per espasi de sis mlers, ab los abitadors *sencerment*» 264v2. Són possibles diverses explicacions d'aquesta anomalia: analogia dels casos de *simple/simpla*, ll. *procerum/procerem*; o partint dels adverbis ll. SINCĒRĒ, INTEGĒRE (cf. port. *entegre* adj. etc.); i també es podria pensar en influències de *senar*, de sentit afí.

En el P. Val s'ha generalitzat la pron. dissimilada *sansér* (com en *Miscalet*, *Viçantet*, *mateix* etc.), com ens certifiquen J. G. M (1935) i Enr. Valor (1950) Altrament, ja antiga allà: «Molt és degut a tot *sancer* Jutge obviar a tals perills» escrivien els Jurats de València al canceller de Castella Pero López de Ayala, l'a. 1400 (*BRAE* VIII, 327); «una dona pobra, volia purgar forment, e manlevà un vexell de terra gran per garbellar --- posant --- sobre la taula, caygué, e trencà s --- ella plorava --- Sent Benet pres lo --- librell aquell que era trencat --- e féu oració: —Sènyor --- prec-vos lo ajustets— Axí fonc feyt; de fet. justat e *sancer*», StVicentF (*Quar*, 99 87); «Qui no adoba la gotera, / la casa ha de fer *sancera*», Carles Ros (*Adages y R*, ed. 1736), p 97. Tanmateix crec —i ho aplaudeixo decididament— que els valencians conscients en sentit nacional i literari hi preferiran sempre la grafia *sencer*, ajustada a llurs més antigues tradicions i als orígens comuns i llatins, sense donar-hi més importància que a *Viçantet*, *rabreu* i altres populismes semblants.

Sencer és un mot sempre general en tots els climes de la llengua, no sols des dels Pirineus fins als palmersars d'Elx, sinó també a les Illes, i amb nobles ressonàncies morals i literàries, sense oblidar Eiv. («sensè: entero», PzCabr): «un ómo *sansé*» sentia jo a Palma (1963), «fort, robust, tot un home», en presentar-me un mallorquinàs d'aquells que honoren tota una raça, la nostra. Sona *sansé*, en cat. or., -sé occid, -sér valencià.

Perquè és un mot que ens és propi als catalans de totes les terres, però que a cap altra llengua romànica no ha arribat per via popular, directa i hereditària, des de la llengua mare Les altres l'han rebut per via erudita o llibresca, només en el sentit abstracte de *sincer* (també en aquest sentit l'hem manllevat nosaltres, pron. *sinsér*, ja registrat XVII, Lacav.): fr. *sincère*, castellà, it, port. *sincero* En la conservació de SINCĒRUS en el nivell popular ens hi fa companyia l'aranès (*sansé*, -éra, pl. *sanséris*, 1925), junt amb el bearnès (*sancé* «entier, sain», u *fruit sancé* 'fruit intact', Lepsy-R.) i altres parlars gascons (land *sansé* «sain, frais, bien portant», Métivier, 740), i alguns altres d'occitans: ja n'hi ha exemples en tres fonts gascones medievals, del Bear i Gironda, i un text bíblic llgd. meridional del S. XIII (PSW VII, 563).¹ Cap a Aragó, ultrapassa poc o molt el límit lingüístic: *cencero* a Binéfar (Coll Altabás, pp. XII i LV) i *sancero* d'altres punts (Jordana, *Voces Forestales*) en el sentit de «(terreno) no pacido».

Altrament, de SINCĒRUS es devia extreure un pseudo-primitiu cap a l'oc. del Llgd. i Pirineu, on el *TdF*